

18 mei 2005

Hoogbegaafd. Die wordt heel rijk'

door onze redacteur Rinder Sekeris

VOORBURG - Conflicten met de baas. Een wel heel breed takenpakket. Hoge eisen aan collega's. Slecht luisteren. Snel geprikkeld. Hoogbegaafden - of extra-intelligente mensen - maken het zichzelf en anderen op hun werk niet zelden moeilijk. Een groep loopbaanadviseurs wil hen nu via internet laten ontdekken wat eraan schort.

De lijst met signalen die duiden op hoogbegaafdheid is lang. U functioneert het beste solo, u heeft een sterk rechtvaardigheidsgevoel, u zit vaak te tobben, u stort zich met volle overgave op een nieuw project, u bent snel verveeld, u stelt dingen uit en hebt vaak moeite iets af te maken, u moet uw denkbeelden vaak uitleggen en dan nog worden ze niet altijd begrepen, u hebt een gruwelijke hekel aan herhalingen. Enzovoorts.

Sommige van de kenmerken maken meteen duidelijk dat extra-intelligente mensen vaak een levenspad kennen dat helemaal niet over rozen gaat. „Dat is alleen het beeld”, zegt Annelien van Kempen, loopbaanbegeleider bij bureau Kuipers & Van Kempen in Voorburg. „In het onderwijs wordt hoogbegaafdheid wel gesignaleerd als probleem. Maar als kinderen de school verlaten, houdt het op. Dan denkt men: 'Die is zo slim, die wordt vast heel gelukkig en rijk'. Maar de praktijk leert hoogbegaafden juist dat ze 'anders' zijn. Daardoor komen zij dingen tegen die als het ware onverklaarbaar zijn.”

Niet-sociaal

Een plaats waar die onverklaarbare dingen voorkomen, is het werk. Extra-intelligente mensen hebben vaak moeite met autoriteit en kunnen daardoor gemakkelijk in aanvaring komen met het management. Of ze worden niet-sociaal gevonden. In vergaderingen maken zij opmerkingen op het verkeerde moment. Soms buitelen hun gedachten over elkaar en dat maakt het helder formuleren van een standpunt lastig. En de grap die ze maken, wordt door veel collega's niet gesnapt.

Bij „reguliere instituten” wordt dergelijk 'disfunctioneren' „vaak niet gerelateerd aan hoogbegaafdheid”, zegt Van Kempen. „Als het echter wél wordt benoemd, zie je naast herkenning vaak ook enorme opluchting. Het onverklaarbare wordt plotseling verklaarbaar.”

Startpagina

Juist omdat er relatief weinig aandacht is voor de combinatie hoogbegaafdheid en werk, riep Van Kempen onlangs met haar zakenpartner Willem Kuipers en met steun van een aantal andere loopbaanadviseurs een speciale startpagina over het thema op internet in het leven. Op www.hoogbegaafd-en-werk.nl zijn links te vinden naar sites waar meer te lezen valt over (de kenmerken) van hoogbegaafdheid en hoe daarmee kan worden omgegaan. Van Kempen hoopt met de internetsite niet alleen in een informatiebehoefte te voorzien, maar ook in klandizie voor haar praktijk.

„Zo'n twee procent van de bevolking, dus 320.000 mensen, is hoogbegaafd”, aldus de loopbaanbegeleider. „Als je uitgaat van een beroepsbevolking van vijf miljoen, zijn er op de arbeidsmarkt 100.000 hoogbegaafden actief. Eenderde daarvan is enorm succesvol, bijvoorbeeld met een eigen onderneming. Nog eens eenderde leeft er 'overheen' en functioneert normaal. Soms ontstaan op latere leeftijd wel problemen. En weer eenderde conformeert zich juist niet aan het systeem. Die laatsten, als die de ruimte krijgen, dan blijken het echte vernieuwers. Maar als ze beperkt worden, dan houden ze niet vol. Dan volgt burn-out. Of men besluit voor zichzelf te beginnen.”

De omgeving ervaart hoogbegaafden dan wel als slim, autonoom, nieuwsgierig en breed geïnteresseerd, zijzelf kampen nogal eens met een laag zelfbeeld, onzekerheid en faalangst, zegt Van Kempen. „Vooral bij vrouwen zie je dat ze een houding faken, omdat ze van zichzelf denken dat ze niets weten en bang zijn dat anderen dat doorhebben.”

Voor hoogintelligenten begint iets vaak pas áchter de horizon. Dat 'grenzeloze' maakt dat de ene baan hun meer past dan de andere. Een zelfstandig beroep als advocaat, journalist of kunstenaar kan geschikt zijn, net als bijvoorbeeld specialistische functies in de juridische, technologische en medische sectoren. Hun kennis en kunde kan ondernemingen geld voor dure externe adviseurs besparen. Extra-intelligente mensen blijken door hun vermogen feiten te combineren vaak ook goed in het ontdekken van trends, iets dat bedrijven kan helpen bij productontwikkeling.

Verrijkt

Hoe kan een werkgever leiding geven aan een hoogbegaafde werknemer, zodat die niet binnen de kortste keren op zijn werk is uitgekeken, maar het bedrijf juist verrijkt met zijn inspanningen?

Van Kempen: „Zo'n werkgever moet de hoogbegaafde zoveel mogelijk laten doen wat die wil doen. Tegelijk moet die werknemer bij de les worden gehouden, anders gaat hij te veel de breedte of diepte in en verliest hij zijn eigenlijke taak uit het oog. Wat goed werkt, is tijdelijk volledige vrijheid geven om dingen te ontdekken en helemaal uit te pluizen. Daarna heb je weer een hele tijd een toegewijde werknemer die wel binnen de grenzen functioneert.”